

BESPREKING BOEK

Aangereden dieren langs spoorwegen

In opdracht van Railinfrabeheer is door Bureau Waardenburg onderzoek uitgevoerd naar de aard en de aantallen van de faunaslachtoffers op de spoorbaan in verschillende landschapstypen. Doel van het onderzoek was inzicht te krijgen in de effecten van versnippering van de natuur door railinfrastructuur en in de mogelijkheden tot verminderen, c.q. voorkómen van (negatieve) effecten. De resultaten van het onderhavige onderzoek worden relevant geacht voor het bepalen van de wenselijkheid en de aard van te nemen faunamaatregelen.

Het rapport is helder van indeling en goed leesbaar. Het is zeer gedetailleerd, met precieze kaarten, tabellen en (mooie) foto's van de proeftrajecten en van slachtoffers.

Het onderzoek wordt gekenmerkt door een zeer pragmatische opzet. Men is namelijk begonnen met een enquête onder NS-personeel, werkzaam langs het spoor. Tevens zijn drie machinisten geïnterviewd en is gebruik gemaakt van

gegevens van niet nader genoemde natuurorganisaties. Centrale vragen waren daarbij: hoe vaak is men geconfronteerd met een aanrijding en wat is er gezien langs het spoor. De gegevens zijn gebruikt voor de selectie van proeftrajecten voor veldinventarisaties. In de proeftrajecten zijn -vóór de start van de veldinventarisaties- dode dieren uitgelegd om een beeld te krijgen van de verdwijnsnelheid van potentiële slachtoffers.

Tijdens de veldinventarisaties die plaatsvonden in drie ronden van 40 km, zijn in totaal 67 slachtoffers gevonden: 16 zoogdieren en 51 vogels. De zoogdieren behoren tot algemene soorten: mol (1), wezel (1), vos (2), bruine rat (2), konijn (7), haas (3). Dat geen zoogdieren kleiner dan ca. 10 cm gevonden zijn, zoals muizen en spitsmuizen, wordt verklaard door hun afmetingen: eventuele resten zijn slecht zichtbaar en verdwijnen wellicht ook sneller. Wel wordt aannemelijk geacht dat ook in die categorieën slachtoffers vallen, omdat zij in gro-

ten getale aanwezig zijn in en dicht bij de spoorwegbermen. Uit de enquête blijkt namelijk dat door roofvogels veelvuldig gebruik gemaakt wordt van de zgn. portalen als uitkijkposten en dat met name de torenvalk vaak jagend boven de spoorwegberm gezien wordt. En onder de vogelslachtoffers zijn relatief veel roofvogels: buizerd (10), torenvalk (6) en sperwer (1).

De veldinventarisaties werden in de winter van 2000/2001 gehouden. Als argument voor de winterperiode wordt aangevoerd, dat door een snellere ontbinding en door wellicht grotere activiteit van aaseters in andere jaargetijden vaker onderzoeksronden gehouden zouden moeten worden (nu één maal per vier weken). Op grond van extrapolatie van vergelijkbaar onderzoek aan wegbermen achtten de onderzoekers de winterperiode acceptabel. Met betrekking tot zoogdieren lijkt deze keuze echter minder gelukkig. Sommige soorten zijn in winterslaap of hebben een sterk verlaagde activiteit: egel, das, vleermuissoorten.

De schattingen van totale aantallen slachtoffers komen op 11.200 aangereden dieren per maand. Dat is gebaseerd op de 0,4 dode dieren per kilometer spoorweg die op de onderzoekstrajecten gevonden wer-

den, omgerekend tot 1120 slachtoffers per maand voor het totale Nederlandse spoor. Het werkelijke aantal slachtoffers wordt een factor 10 hoger geschat, onder andere door het verwijderen van dode dieren door aaseters en door het in sloot of struweel verdwijnen metéén na de aanrijding. Die schattingen kloppen waarschijnlijk wel, maar met een totaal van 67 gevonden dieren is de verhouding zoek. Zeker met betrekking tot zoogdieren is het aantal vondsten zó klein, dat met name over de verdeling over de soorten niet veel verstandigs te zeggen valt. Dit lijkt een gemiste kans, omdat de te nemen 'ontsnipperings' maatregelen voor een deel soortgebonden zouden moeten zijn. Enkele veldinventarisatieronden in zomer of najaar, als juist veel zoogdiervondsten te verwachten zijn, zouden een genuanceerder en betrouwbaarder beeld geven hebben. Voor zoogdierliefhebbers zou het (waarschijnlijk toch wel dure) onderzoek dan in elk geval véél interessanter geweest zijn.

Alice Pillot

Aangereden dieren langs spoorwegen.

Ontsnipperingsonderzoek voor spoorwegen deel 4. G.J. Brandjes, G.F.J. Smit & A.J.M. Meijer, Bureau Waardenburg. Op te vragen bij NS Railinfra-beheer BV, afd. Beheer en Instandhouding Milieu. Postbus 2038 3500 GA Utrecht.

Zoek!

De zoekkaarten van hommels, waterdiertjes en dagvlinders zullen bij iedereen bekend zijn. Deze kaarten stellen de gebruiker in staat op een eenvoudige en overzichtelijke manier organismen op naam te brengen en zijn een gebruiksvriendelijk alternatief voor determinatietabellen.

Nu is ook een zoekkaart voor zoogdieren. De zoekkaart voor braakballen van de VZZ stelt

iedereen in staat elke schedelrest van muizen, woelmuizen of spitsmuizen, die je in braakballen zou kunnen tegenkomen, op naam te brengen.

Het eerste dat opvalt aan de kaart is het uiterlijk: strakke vormen, mooie kleuren. Op de voorkant staat een korte tekst over hoe de zoekkaart te gebruiken en een uitleg over braakballen.

De zoekleutel is duidelijk en prettig in gebruik: in een paar korte vragen komt de pluiser van 'start' tot soort. Het lijkt erop dat aan alles is gedacht: aan de rand van de zoekkaart is zelfs een lineaalje afgedrukt, om kiesrijen en kaaklengtes op te meten. In een geval is een kaakje wat klein afgedrukt,

maar de tekst vangt dit euvel goed op.

Op de achterkant is van elke soort een foto geplaatst, zodat de pluiser kan bekijken hoe het gedetermineerde beest er in levende lijve uitzag. Bij deze foto's staat ook een biotoop, de verspreiding in Nederland en de status (algemeen, zeldzaam, etcetera) van elke muis.

Kortom: een zoekkaart die bij geen enkele zoogdierliefhebber mag ontbreken. Kopen en pluisen!
 Jasja Dekker

Zoekkaart muizenschedelresten in braakballen. Bestelwijze: Maak Fl. 1,750 (per zoekkaart) over op giro 203737 t.n.v. VZZ te Arnhem, onder vermelding van 'Zoekkaart'. Of bestel de zoekkaart via de website van de VZZ: www.vzz.nl.